

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 22.

Torsdagen den 5 Juni

1841.

Om folkläsnung och färskilt om folkcalendrar.

Snutidens bemöjande att, som det heter, upplysa folket, ligger utan twifwel något wälmenande och wacker. Man kan dock betwifla, om detta bemöjande alltid har sin grund i en fullkomligt klar besinning. Gör man sig alltid noggrann reda först för hwad man menar med folket, och för det andra för de behöriga sätten att upplysa detta? I folket, sådant det nu är och sådant det kanske alltid varit, må trenne, wiserligen sammanhörande och med hwarandra sammanflytande, dock betydligt olika classer åtskiljas. Den högre, hos oss bestående af adel, högre civila embetsmän, högre militärer, högre presterkap, rikare possessionater, handlande, fabricanter o. s. w., äger eller anses äga en upplysning, som icke tros kunna mycket föröfwas. Ehuru åtskilligt om den kan vara att säga, göres den icke wanligen till föremål för folkupplysarnes bemöjanden. Medelclasserne, bestående hufwudsakligen af städernes borgerskap, af lägre embetsmän, mindre possessionater och näringsidkare m. fl., wisa ett till sin rikning wiserligen mången gång förwridet, men dock i grunden berömligt och någon gång mycket lyckligt sträfswande efter kultur. De lägre classerne, bönder, torpare, arbetsfolk, tjenstehjon m. fl. anses befinna sig på den lägsta punkten af odling och sålunda framför de andra vara i behof af hjelp. I allmänhet tänker man sig också dessa, då man talar om ett folk, som skall bildas, och då man för folkbildningen tillwägabringar offentliga och enskilda anstalter. Till anstalterna höra böcker, och till böckerna calendrar, en numera i hwarje literaturgren mycket modern bokform. Man kan wäl billigt fråga: Äro böcker, saken öfwer hufwud tagen, ett godt medel för dessa lägre folkclassers bildning? Wi tro det icke. Wi tro bokwerlden icke vara dessa classers rätta werld. Wi tro

bättre bildningsmedel för dem vara tillstädes. Först det werkliga lifwet med alla sina behof och fordringar. Hos oss är detta strängt och allwarligt, och just derföre en god lärmästare. Ju mer det slappnar, ju mer det förwefligas, ju mer det uppfylles af beqwämligheter, genwägar, förfortningar, desto sämre blir det — såsom skola. Sveriges fordna allmoge war derföre så klok, så skarpsynt, så ras, så tapper, så glad, med ett ord, så dugtig, man kan gerna säga så bildad, i ordets rätta bemärkelse, att den lät lifwet underwisa sig om så mycket. Annu är, tack ware en kärleksfull försyn, denna skola icke stängd. Må wi taga oss till vara att förakta den! Den är den rätta storstolan. Må wi akta oss för att genom våra torstiga småskolor försöka att göra den obehöflig! Allmogens andra bildningsmedel är kyrkan. Den dämpar naturkraften. Den helgar naturlifwet. Den gör dugtigheten till dygd, till christligt sinne och christligt lefwerne. Derföre att den på swenskt jord varit så stark, så wäl omhågnad, har swenskt folk haft en så god tillflykt, en så säker hjelp i sina andliga, i sina högsta angelägenheter. Det tredje bildningsmedlet är folkpoesien. En icke så ringa skatt deraf är af goda maffter skänkt åt vår allmoge. Mycket deraf är dock genom nödwändiga och tillfälliga förhållanden förstördt. Man tage vara på det återstående! Man betrakte det som solskenet i vårt molnfulla lif. Man låte det qwarstå som en glädje, som en wedergwäckelse i de allwarsamma och tunga dagarne! Bland dessa bildningsmedel nämna wi alltså icke — böckerna. De äro för allmogen för konstiga, för bråkiga. Den behöfwer dem icke. Den kan icke förstå dem. Den swarare förwillas af dem än den förbättras. Den bortledes genom dem från den egentliga naturen och införes genom dem i ett konstlif, som förderfwar, som olyckliggör naturbarnen. Böcker äro som glasögon. De som hafwa en stark na-

tursyn behöfwa dem ej, men förberfwa deremot denna, om de nyttja dem. Må ingen missförstå oss! Wi klandra icke böcker i allmänhet. Wi klandra dem icke en gång för allmogen. Wi sätta twertom ett af wår allmoges företräden deri, att den numera, nästan utan undantag, kan nyttja böcker. Wi wilja för intet pris i werlden hafwa denna bokfunskap förstörd. Men wi wilja hafwa den på ett förnuftigt sätt begränsad. Wi wilja, att den skall wända sig inom bibeln, psalmboken, catechesen, några goda andaktsböcker, några enkla hushållsböcker, någon klar och lesiwande historisk läsning, helst af det poetiska, upplysande och wederswickande slaget, några goda sagor — en tjenlig bearbetning af Grimm skulle för wår allmoge wara en stor skatt — några goda wisor, de senare dock mera som hjelp för sängen än till läsning. Allt det öfriga uppkofet af populär naturbeskrifning och fysik, af geographi och historia, af juridik och politik, af dietetik och anatomi, af regelrätt wältalighet och didactisk poesi är en narraktig eller skadlig öfwerflödsware i allmogens stugor. Läsning skall för allmogen wara en söndags- eller en ledighets-sysselsättning, wara en förrättning till uppbyggelse eller till gladt tidsfördrif, icke ett hufwudbestyr eller en hufwudkälla för tankens och lifwets tillfredsställelse.

Något annat är förhållandet med medelclasserna. De äro redan, wi lemna ofsgjordt om till deras gagn eller skada, temligen bokkunnige. En mängd god och dålig läsning har redan sysselsatt dem. Desså är det hufwudsakligen åt dem, som de populära bokmakarne ämna sina arbeten. Bland dem finna de den bästa afsättningen, den wällwilligaste uppmärksamheten. Fullkomligen rätt synes det oss dock icke att företrädeswis falla dessa folket. De äro på långt när icke hela folket, eller ens den wäsentligaste delen af folket. Men onekligen äro de en mycket wigtig del deraf. Och då denna del af folket en gång blifwit wan wid böcker — wi taga här ordet i sin aldraallmännaste bemärkelse, och låta det således betyda allt som i tryck utgått — så är det icke möjligt att derifrån afhålla den. Läsning måste förblifwa en af hufwudsysselsättningarne för den nyare tidens medelclasser. Men då förhållandet är sådant, ligger der icke så liten wigt på beskaffenheten af den läsning, som erbjudes åt dessa. Både på des quantitet och på des kvalitet ligger wigt. På des **quantitet**. Wåra medelclasser hafwa mycket annat att göra än läsa. De få icke för böcker förglömma lifwet. Detta är för dem, såsom för de lä-

gre classerna, strängt och allwarfamt. De hafwa deri en herre, som icke låter skämta med sig eller försumma sig. Han fordrar klara ögon, gladt hjerta, friska armar. Han är föga tillfredsställd af en med allahanda bokfram uppfylld hjerna. Föga wårde har den medlem af medelclasserna, som genomlupit alla lämbiblioteker, alla conversationslexica, alla lördags- och söndagsmagaziner, men som ur sitt eget magazin icke kan framtaga en skorta eller ett par strumpor. Widare ligger der wigt på **kvaliteten**. Mången flicka, som kunnat blifwa en frisk och wällsignelsebringande husmoder, har af dåliga romaner och annan ömkelig poesi blifwit "bildad" — till en hysterisk fjolla. Mången handtwerkare, handlande, fabricant, embetsman har i stället för practisk duglighet sökt sig så kallad "upplysning," och under sökandet derefter i småskrifter och tidningsblad — sådant som kan läsas hastigt och icke fordrar något symnerligt öfwerwägande, läses ifrigast — förwärfwat sig förwridenhet, philisternatur, klanderfjuka och — oduglighet. Sannerligen, om medelclasserna skulle bortskänka ettdera, antingen hela deras bokwisdom eller deras practiska duglighet och lefnadsglädje, de borde icke ett ögonblick besinna sig på walet. Lyckligtwis behöfwer icke ettdera bortskänkas. Men i afseende på bådadera behöfwer en förständig hushållning. Man skänke medelclasserna lectur, men en god lectur, en för dem passande lectur. Man gifwe dem således icke för litet. Man inbille sig icke, att de kunna tillfredsställas af den wetenskapshalm, som man genom en lång tröstning tror sig hafwa gjort rätt mjuk och lättsmält, eller af den saftlösa historia, som redan till största delen bit för bit blifwit genomtuggad i skolorna, eller af den moral, som hwarje friskt sinne lätt förestafwar sig sjelf, eller af den poesi, som icke äger någon annan skönhet än rimmens. Man gifwe dem korn och kärna. Will man gifwa dem wetenskap, hwilket wäl är den swåraste gåfwan, så gifwe man dem rena och strida resultat. Will man gifwa dem historia, så söke man opp någon annan än den trivialaste. Will man gifwa dem uppbyggelse, så gifwe man dem christendom. Will man gifwa dem poesi, så efterfinne man hwad verklig skönhet är, och komme icke med glitter och pjunk. Men man gifwe dem icke heller för mycket. Det förberedande arbetet i wetenskapens werkstäder har intet wårde för medelclasserna. Det gjorda är för dem wigtigare än sjelfwa görandet. Andra föremål än görandets ensiltheter taga deras uppmärksamhet i anspråk. De måste försmå allt, om

sakerna, som dem bjudas, äro för sammansatta och konstiga. Framför allt ware man angelägen, att det man gifwer är swenskt, är nationalt, åtminstone att det icke är antinationalt. Nationaliteten är redan till en mycket betydlig del hos medelclasserna bortslipad; må det återstående samwetsgrannt wärdas. Ännu är detta för godt, för dyrbart, att lättfinnigt förstås. Ännu må wi icke bortkasta vår egen goda kärna för de fremmande agnarne.

Då här blott handlas om **folkläsning**, må frågan om de högre classerna och deras behof förbigås. Wi komma möjligtwis en annan gång till detta ämne.

I Sverige såsom annorstädes har man försökt att tillwägbringa åtskillig läsning för folket, det will säga för medelclasserna, ty för den egentliga allmoggen kunna mycket få af de så kallade folkböckerna wara bestämde. Bland denna läsning wisa sig ock folkcalendrar. Icke mindre än trenne företag under denna benämning hafwa blifwit började, nemligen Swenskt Folkcalender, Stockh. hos Frize och Bagge, 3 årgångar (1838—40), Swenskt Nationalkalender, Stockh. hos Hjerta, 2 årgångar (1839 och 40), samt Fjuff Nationalkalender, Stockh. 1839 (en årgång). **Swenskt Folkcalender** innehåller icke blott läsbara utan äfwen läswärda artiklar. De statistiska uppgifterna i början af hwarje årgång stå på sin plats. Under några af poemerna stå författare-signaturer, som lofwa det bästa och hålla mycket. En del till hälften skämtsamma, till hälften orena poemer, sådana som Biersteins dröm, Trinkelins hustasla, Gilpins reseäfwenyter, hade gerna från en folkcalender kunnat utslutas. Några af de historiska och geographiska uppsatserna, såsom om Luthers minneswård i Wittenberg, om missionswäsendet i nyare tider, wandringen i sachsiska Schweiz, hafwa förekommit ock något torftiga. Ämnen af dessa slag kunna icke wäl afhandlas på några få blad. Bättre hafwa några af de fysiska afhandlingarne synt ock. De om ångmaskiner, barometern, compassen, hafwa en mycket berömwärd klarhet. Några af de naturhistoriska, såsom den om bin, om bomullen, om silkesodlingen läsas med nöje. De kunde dock kanke warit något rikhaltigare. Den om bin tåler t. ex. ingen jemförelse med en afhandling om samma ämne i en utländsk folkcalender, som strax skall nämnas. En liten afhandling om smärre trädgårdsanläggningar har synt ock rätt ändamålsenlig. Artiklar om rent nationala ämnen, sådana som de om Alströmer, Polheimer o. a. äro temligen få, några af dem desutom allt-

för korta och fattiga, t. ex. den om Stockholms flott, hwilket ämne för öfrigt är mycket passande i en folkcalender. Afhandlingarne om swenska och norrska statsförfattningen hafwa i synnerhet i de historiska delarne fina swaga sidor. En mycket god är deremot den som har till öfverskrift: **Wackra föredömen**. Des författande och ytterligare utförande passas ypperligt i en folkcalender. Träsnyttarna äro blott medelmåttiga, några i hög grad fula, t. ex. det wid bönen (II. 27). Må de i Sverige wäcka omtänka på upptagandet och wärdandet af en konst, som i många hänseenden är så wigtig och kan bringas så långt. Totalomdömet om folkcalendern kan med full rättwisa sluta sig i en önskan, att den måtte fortsättas.

Nationalcalendern innehåller blott nationala stycken, och förtjenar derföre att berömmas. Deremot äro de flesta artiklarne korta och föga tillfredsställande. Några, t. ex. den om Anders Danielsön, i hwilken ockå en tirad om Longberg inslätas, förråda partiåsigter, det sämsta som i en folkcalender kan nedläggas. En del mindre bekanta och någon gång rätt curiosa anekdoter, alla dock icke fullkomligt trovärdiga, meddelas i den hufwudsafdelning, som har rubriken: **Swarjehanda**. Lithographierna förtjena icke mycket större beröm än träsnyttarna i folkcalendern.

Den finsta nationalcalendern är kanke den bästa bland systkonen. Den sysfelfätter sig blott med finsta ämnen, men med ämnen, som tillika hafwa intresse för swenska läsare. Till en början en uppsats om Finland under kejsar Nicolai regering, rätt läswärd och af det slag, att man önskar att den varit utförligare. Sedan biographier af Pehr Brahe d. y., Porthan, Franzen, Calonius, Runeberg, allt namn, som för swenska sinnen äro mycket kära. Andra och tredje afdelningarne skildra några finsta ställen och naturmärkwärdigheter, och meddela några finsta folksagor (mycket poetiska och characteriska), samt några andra finsta curiosa. Wi hålla boken kär, hufwudsakligen derföre att den sysfelfätter sig med det ädla och för oss alltid kära Finland.

Jemte dessa swenska folkcalendrar har ref. haft tillfälle att se ett par utländska. Danst Folkcalender f. 1841, udg. af Selsk. f. Tryckfrihedens rette Brug, Kbhv 1841, är i yttre hänseende rätt täckt utstyrd, och i inre rik och omwärlande. Den sysfelfätter sig mest med nationala ämnen, har några sådana af god beskaffenhet, t. ex. om Bernstorffarne, om B. Thorwaldsen, om Bornholm och Mön. Desutom poesi,

en novell af Blicher, berättad på dennes egendomliga sätt och mycket lyckligt erindrande om allmogens ord och seder, uppsatser i fysik, naturalhistoria, economi. Det är i denna kalender den förut antydda afhandlingen om bien förekommer (af Mag. S. Drejer). Några täcka raderingar, porträtter af Bernstorffarne, Thorwaldsens (i senare tider så ofta reproducerade) Guttenberg och Thorwaldsens årstider. Denna danska kalender öfverträffar både i yttre och inre hänseende de förutnämnda svenska.

Deutscher Volks-Kalender 1841, herausg. v. F. W. Gubig, Vereinsbuchhandl. 1841, ett brofigt allehanda af poesi, historia, wetenskap, tidsfördrifslectur, infall, anecdoter och allt som kan nämnas, söndermalt till snus, ofta också rätt stickande, men utan sammanhang och utan klar slyftning. Det bästa i boken äro wäl träsnitten, ehuru de icke på långt när äro så goda som de, hwilka göras i Frankrike och England.

H. R.

Nye Digte af J. L. Heiberg.

(1841. 8. 219 S. Reigel).

(Fortf. fr. föreg. Nr.)

Hwilken är skaldens religion? Detta är en fråga, som så wäl inom den sköna konstens wetenskap, som inom det allmänna lifwet, ofta blifwit behandlad, och lika ofta orätt uppfattad och beswarad. Denna fråga är af yttersta wigt, så mycket mera som den är inwäfd i hela vår tidsälders äfsädning, icke allenast utaf konsten men äfwen utaf religionen i allmänhet. Många äro de, särdeles skalder, som göra religionen till en konst, och konsten till en religion, och som derigenom icke allenast misstänna både konstens och naturens wäsende, utan också förnedra det heliga.

"Två makter," säger Martensen, "kämpa inom skaldens bröst, och dessa makter äro desamma, som för det närwarande kämpa i tidehwarfwets hjerta, och som der söka att göra sin cultus till den herrskande. Den hedniska Pan kämpar med kristendomens ande, Mythen med uppenbarelsen." J. Heibergs "Gudtjeneste" wisas också huru denna hedniska dyrkan af en Pan i naturen, öfverwinnes af den rent protestantiskt kristeliga, som i församlingens gemenskap dyrkar Gud i andan och sanningen. Heiberg låter skalden wandra ut en skön pingstmorgon, för att på sitt wis göra sin

gudstjenst i den gröna skogen, försänka sig i denna tomma egoistiska njutning, hwilken mången swärmande sångens son med wemodigt swärmeri trott wara andakt. Hwem igenkänner ej i följande verser en återklang af ett helt slägtes slappa uppfattande af hwad de kallat religiositet?

Vindsemorgen! o hvor skøn!
Skoven vinker lysegrøn
Bort fra Staden, i hvis Gader
Vene Folk af begge Kjøen
Vandre stadseligt i Rader.
Stadens Kirkeklosters Klang
End mig følger paa min Gang;
Men til Skoven gaaer min Bei,
Der jeg mer dem hører ei:
Der mit Blik kun hviler paa
Tusind stumme Klokker smaa,

Der har Fuglen Orgeltoner
Paa Naturens Vindsefest,
Og der præker bedre Præst
End i hine stumle Haller,
Hvor prosaisk Dagslys falder
Gjennem matte Ruder ind.

Her, Natur, er Tabernaklet,
Hvor Din Helligaand jo boer,
Som gjør Vindsedags-Miraklet
Hvorom hist kun fores Ord;
Thi det Sprog, som dine Tunger
Tale med en evig Røst,
Over hele Verden runger,
Og forstaaes af hvert et Bryst.

Träffande är i sanning denna framställning af vårt tidehwarfs atomistisk äfwen i religionen, då menniskorna glömske af Christi ord "der två eller tre församla sig i mitt namn, der är jag midt ibland dem," draga sig undan församlingen troende sig uti naturens enslighet finna den de söka. Och de finna den de söka, nemligen den gamle hedniska Pan, som icke underlåter att hwiska i sina tillbedjares öra:

Overalt, hvor Een tor bygge,
Skjult af Dunkelhed og Skygge,
Uden Selskab af en Ven,
I det Eenlige, det Tomme,
I det Tause vil jeg komme.

Hvor kun paa den fælles Bæi
 Een sig stiller fra de Andre
 I mit Navn, for taus at vandre,
 Er tilstede hos ham jeg.

Midt ur denna hemfka ensamhet klingar det en annan stämman, manande skalden till besinning; det är en engels röst ur flogen, som påminner skalden om hans frälsare:

Gjør som han, udøv herved
 Kjærlighed som første Bud,
 Slut dig selv til Menigheden,
 Og igjennem den til Gud.

Skalden finner att den sanna guden icke bor uti naturens dunkla andelösa regioner och bekänner: Man troer, at protestantisk man har bukket For Gud, — men det var Pan! man staaer forfærdet.

Men här förfaller skalden i en annan willfarelse, en willfarelse hwilken Heiberg på ett mästerligt sätt wet att sätta i förbindelse med den förra. Skaldens ännu icke fullt utslächta hedendom fortsättes i catholicism: Skalden will wäl öfwergefwä flogen, men han söker sin ersättning i den catholska pelareflogen, der gudstjenst hålles från morgon till qväll, och der det ännu tillåtes den ensamme bedjaren att knäfalla inom en romantisk bilderwerld, omgifwen af en spiritualiserad sinlighet. Här har Heiberg riktigt dragit upp tidshvarfwets både poetiska och religiösa swagheter med hjertrotterna. Huru mången "äkta nyromantiker" har icke med "Digteren" i Heibergs Gudstjeneste utropat:

I Himlen er wist alle Catholiker.

På denna fråga låter Heiberg en engel swara:

Nej, vi er Protestanter.

Men, heter det, det är ju protestantismen som qwäst all poesi, skalden måste antingen vara en hedning eller catholik, det tredje gifwes ej. På denna invändning har näppeligen någon swarat så snillrikt och så slående som vår nyss citerade Martensen. Då tidningen "Fædrelandet" icke är särdeles spridd i Sverige, tro wi göra den swenska allmänheten en tjenst med att anföra Martensens ord i en fråga, som måste genomtränga samtidens medwetande, innan det kan blifwa något bewändt med samtidens poesi.

"Poesien håller sig till det synliga," säger han, "men tron är en wisshet om de ting man icke ser. Skalden kan icke undwara naturen, och dock tyckes både

tron och tanken föra honom ifrån naturen. Genom christendomen tyckes naturen blifwa öfwergefwen af Gud, under det den i hedendomen är gudalifwad. Om derföre också christendomen är den sanna religionen, så tyckes likwäl hedendomen vara den mest poetiska, emedan i hedendomen hela naturen är en Theophani. Och om också protentantismen är den sanna christendomen, så tyckes å andra sidan catholicismen vara den poetiska christendomen, emedan den innehåller en pånyttfödelse af Mythologien, befolkas naturen med helgonbilder, upprefer altaren åt madonnan, förvandlar hwarje kulle till ett Golgatha, fullbordar transubstantiationen igenom hela skapelsen. Som skald dragges han derföre till mythologiens och catholicismens bilderwerld, men fjermar sig derigenom från kyrkan och kommer endast till Pan; och omwändt, wänder han sig till kyrkan, befrias han wäl från Pan, men tyckes nödgas förneka poesien, fördjupa sig uti en abstract protestantisk andelighet. Skall denna motsägelse lösas, så skall den protestantiska werldsåskådningen icke blott kunna legitimera sig för honom såsom den absolut sanna, men också som den absolut poetiska. Lösningen kan endast ligga deruti, att ett nytt ljus uppgår öfwer naturen. Står nemligen naturen i ett oupplösligt förbund med Pan, är den till sitt wäsende hednisk och tjenar den blott mythologiens ande, så är skalden såsom skald också oupplösligt bunden wid hedendomen, han måtte för öfrigt hafwa den fullkomligaste filosofiska öfwertygelse om des falskhet. Men här löses gåtan för skalden genom den christeliga åsigten af naturens tillkommande förklaring och delagtighet i försoningen, om hwilken Christi underwerk äro en förutsägelse. Likasom det i hedendomen icke finnes någon tro såsom wisshet om de ting som icke ses, om en werfelighet, som icke är af denna werlden, så känner hedendomen icke heller att naturen först får sitt sanna wärde genom det i naturen som icke kan ses, genom den sukt efter förlofning efter ande och frihet, som klingar igenom densamma. Naturen sjelf förfunnar att des närwarande skepnad skall förgås, och bebådar derigenom den gamle Pans döb. Denna christeliga uppfattning är oförstådd i catholicismen, som befolkas naturen med mythologiska skepnader, således med en annan sort af naturskepnader och derigenom glömmet det osynliga för det synliga. Men som den protestantiska werldsåskådningen i motsatts till catholicismen framhåller contrasten emellan kyrkans ideal och des phænomen, och genomförer detta i alla sphærer, så

beror också all protestantisk naturbetraktelse på contrasten emellan naturens ideal och dess phänomen, en contrast, som catholicismen blott på en empirisk väg söker att upphäwa genom sin mythologie. I motsatts emot det crassa försinligande af idealet, hwarigenom catholicismen ännu sammanhänger med hedendomen, fördjupar sig den protestantiska naturbetraktelsen utslutande i det som icke ses, i den universella romantik, som öfverallt framväller ur naturen sjelf och mera hörbart än synbart yttrar de djupaste sympathier med anden. Motsatts emellan den synliga och osynliga kyrkan speglar sig också uti poesien. Den protestantiska poesien har icke så mycket sitt wäsende i skimrande, bländande färgor, som i en osynlig men andelig doft, icke så mycket i en utwertes bildlighet, som i tankans innerlighet. Det är en mental poesi. Nödvändigheten af en sådan ligger icke blott i den poetiska anden, utan lika så mycket i naturen sjelf. Naturens djupaste längtan efter idealet finner icke sitt rena uttryck i den catholska romantiken, emedan den catholska skalden ideligen måste fästa sin tro wid empiriska stödjepunkter, ideligen känner behofwet utaf att se nya tecken och under, och icke kan låta sig nöja med det stora under, som en gång är skedd och det, som en gång skall ske. Han behöfwer städse nya synliga bekräftelser på idealets werklighet, men just derigenom misstänner han idealets wäsende och naturens egen längtan. Icke blott skalden är romantiker, sjelfwa naturen är det. Icke blott anden är protestantisk, men genom hela naturen går en djup protestantism. Ty då protestantismens wäsende just består uti frihetens sträfswande emot idealet, i ett beständigt öfverstridande af den omedelbara werkligheten, så måtte objectift tilläggas naturen samma protestantism som subjectift wisar sig i anden, så wida som den nemligen dunkelt och omedwetet sträfswar efter att förwändlas från sin omedelbara werklighet till sitt ideal. Naturen protesterar sjelf emot all naturalism, såwäl i æsthetiskt som i religiöst afseende, så wäl i den hedniska som den catholska gestalten. Detta är en sanning, som klarnar för skalden, som nu till fullo kan inwiga sig i protestantismens tjenst, då icke blott anden men naturen sjelf har protesterat. Han har med dessa dister icke litet bidragit till att bringa protestantismens pneumatiska naturbetraktelse till medwetande, en punkt som hwarken i æstetiken eller i theologien blifwit tillräckligt tagen i skärfsådande. Denna naturbetraktelse skall hos skalden icke blott wisar sig i den religiösa åsigten

af naturen, men skall lika så mycket i alla spherer af poesien wisar sig i en pneumatisk behandling af naturen. Likasom naturen med stilla röst uttalar sin längtan efter den tillkommande werldens herrlighet, der den skall förwändlas i andan, så fordrar den nu allaredan sin förklaring genom skaldens ande. Den kan icke mera i hans poesi upptagas i sitt råa, ännu icke försonade tillstånd, icke brukas till en onyttig bild-lurus till förgänglighetens tjenst, men hwarje bild skall wara tanke, hwar ton skall wara själ."

Så långt Martensen: wi återwända till Heiberg, och kunna ej underlåta att anföra skaldens egna ord om denna naturens längtan efter en försoning, ord som äro på en gång djupsinniga och klara, tankedigra och innerligt hjertliga:

Du, som om Naturen sjunger
Med begejstret Röst, og troer
At forstaae dens tusind Lunger
Som et eneste Guds Ord,
Klars Lad dit Sind, dit Die,
See den Stræben i hvert Blad
Imod Korset sig at boie,
Sole sig i Naadens Bad.
Hvorfor plante Kors i Skoven?
Er ei Korset overalt,
Her paa Jorden og foroven,
I hver levende Gestalt?
See det, som sig bor en Sanger,
I din stille Tankes La;
Neppe du da meer forlanger
Her at stue det af Træ.
Du, som fører Ord paa Læben,
Veed du ei om Det Bæstede,
Hvorom i sin Taale Stræben
Ubevidst Naturen veed?
Troer du ei, den dunkelt mærker,
Fra den Tid, da Christus her
Gjorde sine Underærter,
Har den faaet et større Værd?
Troer du ei, den dunkelt længes
Efter den Forløsningsstund,
Da, naar Alt for Thronen trænges,
Dgaa den af Herrens Mund
Høre skall det Ord, som lyder:
"Gjør min Villie! følg mit Bud!
"Jeg din tunge Lænke bryder,
"Løser dig af fængslet ud." —
Digter! see med Digter-Die,
Dg med Digter-Dre hør,
Dg Naturen vil sig boie
Mod dit Blik, med kastet Sler,
Den vil klinge for dit Dre,
Med Gordinen taget bort,
Dg et Spil dig lade høre,
I hvis Klang du sender vort.
See dig om! Naturen fører
I sin Ro, sin Gensomhed!
Abnes Blomsten, dig den spørger,
Om du ei dens Frelse veed;
Aftenrøden, naar den stryer
Sit Godnat i Seters Lag,
Spørger, om ei snart den bliver

Forbud for en salig Dag,
 Sine halvt forstaaede Tanker,
 Dunkel Smerte, dunkel Lyft
 Vil Naturen for et Bryst
 Skrifte, hvori Hjertet banker;
 Sine hemmeligste Skatte
 Den med Ufhyld peger paa;
 Kunde Menneffet kun fatte!
 Kunde Menneffet forstaae!
 O! da horte han i Lovet
 Og paa Lusts og Velgers Bei

Kun en Stemme, som bedrøvet
 Klager, at den høres ei.
 Hør den, Digter! lyt derefter!
 Det er dig, den taler til,
 For at du de dunkle Kræfter
 Klare skal ved Strængespil.
 Al Naturen dine Bliffe
 Søger og din Kjærlighed;
 Elsker du din Broder ikke,
 O sa fly Naturen med!

(Slut følger).

Rougl. Vetenskaps Academiens sammankomst den 12 Maj.

Baron Brede tillkännagaf, att han, tillsammans med Professor A. Swanberg, företagit en undersökning om wisa gasers egentliga wigt, och att han, sedan Professor Swanberg genom sin förestående flytning till Upsala blifwit hindrad att i försöken deltaga, fortsatt dessa tillsammans med Wäitnant Billberg. Hittills hade kolsyrgasen utgjort det egentliga föremålet för försöken, från hwilka man sökt härleda ett bestämmande af kolets atomwigt, hwars rätta värde nyligen blifwit underkastadt betydligt skiljaktiga meningar. Ehuru denna undersökning ännu ej hunnit blifwa fulländad till alla detaljer, trodde Baron Brede dock att det resultat, hwartill den redan ledt, kunde förtjena att anföras, då de ziffercorrectioner, som genom försökens fortsättning kunna ernås, icke gerna kunna hafwa något egentligt inslytande på frågan. Såsom bekant är, grundar sig det hittills antagna värdet af kolets atomwigt på en uppmätning af kolsyregasens och syrgasens relativa wigtter werkfäldt år 1818 af Baron Berzelius och Sir Dulong. Att den på detta sätt härledda atomwigten, 76,44, blifwit något för hög, har redan af åtskilliga kemister ansetts sannolikt. Dumas har nyligen underkastat frågan en widlyftig undersökning, hwars resultat gifwit kolatomwigten till 75,0, således nära 2 procent lägre än den hittills antagna. Den betydliga skiljaktigheten mellan detta nya värde och det äldre, den omföreg, hwarmed denna undersökning tyctes hafwa blifwit werkfäldt, och kanske synnerligast det sätt, hwarpå dess resultat blifwit tillkännagifwit, äfwen som de slutfatter förf. deraf dragit, hafwa åt frågorna gifwit en stor uppmärksamhet, ej allenast från egentliga kemister, utan äfwen från en större allmänhet. Då Herr Berzelius och Dulong werkfälde den förut omnämnda bestämningen af kolsyrens egentliga wigt, war det ännu ej bekant, att denna gas hörde till antalet af de s. k. coercibla, d. w. s. att den genom förökad pressjon och minskad temperatur kunde bringas till liquid form; och icke heller kände man då hos detta slags gaser sednare uppiäckta egenkapen att redan wid wida lägre pressjoner än den, wid hwilken denna aggregationsforms förändring inträffar, wisa märkbare afvikningar från Mariotteska lagen. För att nu utröna, huruvida en dylik omständighet möjligen kunnat wara en då ej anad anledning till ett misledande resultat, anställdes nu wägningsförsöken under en stor mängd olika pressjoner; och derwid wifade sig genast, att kolsyregasen, redan wid gansta låg pressjon, börjar märkbart afwika från Mariotteska lagen, så att dess täthet tilltager i ett större förhållande än pressjonen. På grund af dessa försök sökte man leda sig till ett empiriskt uttryck på lagen för det nu ådagalagda inslytandet af gasens coercibilitet, och att medelst minsta quadratmetoden från de omedelbara försöksresultaten härleda de i detta uttryck ingående konstanter numeriska värde. Resultatet af denna beräkning gaf då kolsyregasens egentliga wigt: $e = 1,5201$.

$$\left(1 + \frac{0,0019 \cdot p}{1 + 0,00365 \cdot t}\right)$$
, der p betecknar den i atmosfären uttryckta pressjon, och t den temperatur, wid hwilka förhållandet mellan kolsyrens och luftens wigtter blifwit uppmätte. 1,5201 uttrycker då kolsyregasens egentliga wigt wid pressjonen 0, eller

hwad denna egentliga wigt skulle wara wid hwilken pressjon som heldst, så wida gasen ej wore coercibel. Om man från detta värde söker härleda kolets atomwigt, under förutsättning att den hittills antagna egentliga wigten af syret wore riktig, så blir densamma = 75,733. Detta resultat kan wisseligen, såsom förut är anmärkt, under försökens fortsättning erhålla någon liten förändring; men betydlig bör denna dock icke kunna blifwa.

Det nu uppgifna värdet på kolets atomwigt skiljer sig icke obetydligt från det förut antagna; och orsaken till denna skiljaktighet är af det föregående tydlig. Men det skiljer sig fullkomligen lika mycket från resultatet af Dumas's undersökning. Då denna här blef bekant, hade Baron Berzelius genast till Baron Brede framställt den gissning, att den owäntadt låga atomwigt denna undersökning lemnat såsom resultat, möjligen kunde härröra från följande af Dumas förbisbedda omständigheter. Undersökningen werkfälldes på det sätt, att en wägd quantitet rent kol, (hwartill wid 5 serfälda försök diamant användes) hölls hwitglödgande i ett porcelinsrör, under det att deröfver fördes en ström af syrgas, som för att torfas blifwit ledd genom ett rör innehållande med swafwelsyra indränkt pimstensbitar. Den genom förbränningen bildade gasblandningen leddes först genom ett i porcelinsröret inlagdt lager af glödgande kopparoxid, på det att all klorid måtte förwandlas till kolsyra; derefter genom ännu ett rör innehållande swafwelsyra, och slutligen genom en apparat innehållande kaustiskt kali. Den wigtstillökning denna förmående apparat efter försökens slut erhållit, gaf då wigten af den bildade kolsyran, hwilken åter, jemförd med wigten af det använda kolet, bestämde dettas atomwigt. Ehuru föga flyktig concentrerad swafwelsyra än är, är det dock icke troligt, att den helt och hållet saknar tension. Det wore följaktligen icke allenast möjligt, utan äfwen högt sannolikt, att då man öfwer densamma leder en stor quantitet syrgas, denna blandas med en märkbar, ehuru ringa quantitet gasformig swafwelsyra. I sådant fall måste owilkorligen den genom Dumas's försöksapparat ledda luftströmmen hafwa innehållit swafwelsyra, som jemte kolsyran uppfångats af kali. Försöken måste då hafwa gifwit wigten af den bildade kolsyran för stor och följaktligen den derifrån härledda atomwigten för liten. För att utröna huruvida denna gissning wore riktig, har Baron Brede anställt en serfäld undersökning, som fullkomligen bekräftat densamma. Medelst en wanlig sugapparat leddes en luftström, wid rummets temperatur, först öfwer, med swafwelsyra indränkt, pimstensbitar, och derefter ned i en lösning af Chlorbarium. Härwid upptom då en gansta märkbar fällning, som pröfwad för blåsörret fullkomligen bewisades wara swafwelsyrad Baryt. Att oriktigheten i det af Dumas erhållna resultatet härflutit från denna orsak, winnet ännu mer sannolikt då man tager i betraktande, att, i hans försök, gasblandningen ngått omedelbart från den glödgande kopparoxiden in uti det andra swafwelsyreröret, och att den följaktligen, då den passerade detta rör, måste hafwa haft en gansta hög temperatur.

Baron Berzelius nämde, att Liebis nyligen meddelat honom resultatet af en serie af försök, anställda med åtskilliga vegetabiliska syrorers silfwersalter, i ändamål att på ren kemisk wäg beswara frågan, och att detta resultat nästan fullkomligen öf-

werensstämde med det af Baron Brede uppgifna. De wid alla försöken erhållna atomvigtarne lågo nemligen mellan 75,6 och 75,8.

Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien sammankomster i Mars och April månader 1841.

Följande Kongl. Maj: och kronan hembjudna fynd förekommo:

1:o. Från Hagelstad i Källa socken på Sland: En spiralförmigt hoprullad guldråd af ett halmskrås tjocklek, wägan- de $\frac{2}{1000}$ U. wigt, hwilken arrendatorn Adolf Kullman förleden höst upphittat under potauesupptagning på en nyod- ling. Man kan med säkerhet antaga, att dessa hoprullade guldrådar warit begagnade i stället för mynt, på det sätt, att man för hwarje tillfälle afhög så stort stort stycke som behöf- des. De äro alltid på det sätt hoprullade, att de funna upp- trädas på en större ring, ett band eller dyligt. I kongl. An- tiqu. samlingen i Stockholm förwaras en stor guldring, hwar- på flera andra smärre dyliga äro uppträdde, redan beskrifwen i Björners "Nordisk Heltaprydnad." För ett par år sedan hittades i Alguorums socken på Sland en pryddig spiral-arm- ring med 4 dyliga smärre hoprullade guldrådar uppträdde. Man har i sednare tid börjat fästa en större uppmärksamhet wid dessa spiraltrådar, emedan man trott sig finna dem afbe- lade efter vissa bestämda wigtproportioner. Jfr Rudings An- nals of the Coinage of Great Britain uti inledning; Do- nop, i Grottes Blätter för Münzkunde; — Holmboe, De prisca re monetaria Norvegia. — De förekomma egentligen blott i de tre nordiska rikena och i Irland. Fyndet inlöstes med 15 R:dr 30 st. 8 r. b:co.

2:o. Från Ulla Röhne i Uve socken på Gottland: En järnkula, öfwerdragen med ett tunnt skal af bronx, på 2:ne sidor tillplattad och märkt med 2:ne inslagna punkter på hwar- dera; samt ett litet stjernförmigt bronzstycke, med infattade hwhita glasbitar, utan twiswel ett fragment af någon större prydnad. Dessa anträffades af bonden Georg Olsson wid ett stenrörs borttagande ur hans åker. Den omnämnda kulan har sannolikt warit ett lod, i forntiden begagnadt wid wäg- ning af ädla metaller. Man har inom ett par år funnit 4 så- dana, 3:ne på Gottland och en i Angermanland. Något be- stämmt wigtförhållande dem emellan har ännu icke kunnat utrö- nas, möjligtwis af den orsak, att de wanligen tagit mer eller mindre skada af årg och rost.

Den största, har på de platta sidorna firater, som wid hastigt påseende likna kuffst skrift, och wäger $10\frac{7}{8}$ lod.

Den andra har på hwardera sidan 4 inslagna punkter och wäger $2\frac{11}{16}$ "

Den tredje, dyligt, men af rost betydligt skadad $1\frac{13}{16}$ "

Den fjärde, och sednast funna, har 2 punkter på hwarje sida och wäger $1\frac{1}{8}$ "

Men nya fynd af denna art och jemnförelse med dem, som i andra samlingar inom de nordiska rikena förwaras, torde be- reda en fullständigare kännedom om de gamle nordboarnes wigter. — Fyndet inlöstes med 4 R:dr b:co.

3:o. Från Dorstensmåla i Allmyndaryds socken, Kinne- walds härad i Kronobergs län: 10 R. Erik XIV:s mynt, neml. 4 klippingar på 16 öre, 2 bitar på 8 öre samt 4 små runda halfören. Af dessa inlöstes åttadres-klippingarne och halfören med 2 R:dr b:co.

Genom byte med Öfwerste Lieutenanten Dammelanders från Åbo hade för kongl. myntkabinettet erhållits ett R. Enut den Stores och ett R. Edward Confessors anglosachsiska mynt. Bemälda Öfwerste hade till Riksantikwarien Hildebrands grans- ning inlemmat ett silfwerfynd, anträffadt på f. d. swens grund, neml. på Sland, bestående af bracteater och mynt, hufwud- saktligen från Folkungaregenternas period. Wigtiga upplysnin- gar hafwa deraf erhållits för bestämmandet af åtskilliga bland

de med en enkel bokstaf utmärkta mynt och bracteater, hwilka wara äldre numismatier allför okristigt hafwa fördelat på re- genter från flera århundraden.

För kongl. myntkabinettet hade genom inköp från enskilda personer erhållits en Venetiansk zechin, slagen under Dogen Ludow. Mocenigos styrelse, samt en medalj öfwer generalen baron Pechlin, slagen efter hans död af hans anhöriga, hwil- ken medalj blifwit jällsynt emedan dess utgifwande genast för- bjöds.

Ett handskrifwit katolskt Calendarium på pergament från medlet af 1500-talet, med månadernas forna nordiska namn och kolorerade helgon-figurer, inrättadt till en del efter den wanliga kyrkofkalendern, till en del efter runskriften, erbjöds till salu för 50 R:dr b:co, men inlöstes ej, emedan priset an- sågs för högt, helst i akademien samlingar redan förwaras 3:ne dyliga.

Ett i onyr graveradt porträtt af K. Gustaf II Adolf hade från Dr. Koehne i Berlin blifwit insändt och utbjudet till salu för 5 Friedrichsör, hwilket anbud af brist på medel icke kunde antagas. Dyliga Cameer finnas desutom i flera samlin- gar inom fäderneslandet.

Flera af akademien Örr ledamöter afgäfwu utförliga öft- randen öfwer den inlemnade täfflingskriften, innehållande swar på akademien utfatta prisfråga: "I hwar mån har Norrmän- nens botänning i Frankrike, England och Italien medverkat till medeltidens romantiska poesi och ridderliga anda?" — Aka- demien, på grund häraf fattade, beslut är kändt genom Stats- tidningen. Ett annat inkommet täfflingsförföret i Inskrifts och sinnebildskonsten, kunde, såsom ofullständigt, icke till pröfning upptagas.

Ö. Maj: Konungen behagade för det ingående täfflingsöf- ret å nyo utfatta dess enskilda pris, en guldmedalj på 30 du- kater, för en tillfredsställande afhandling öfwer "Swenska stå- dernas och deras borgerskaps uppkomst och utveckling till bör- jan af 18:de århundradet."

Hans Maj: Konungen behagade i akademien låta förewisa en till Ö. Maj: förärad samling af medaljer, graverade af Belgiske medaljören Part, hvars arbeten i konstwärde täfwa med de förnämsta som frambragts af Europas nu lefwande störste artister i denna konst.

Fier akademien saknade ledamot, Eloqu. & Poës. Pro- fessoren, Dr. Lindfors, inwaldes Professoren i naturalhisto- rien wid Lunds universitet Mag. Sven Nilsson.

Gafwor hade akademien mottagit:

Af Kanslirådet, Ridd. P. A. Wallmark: dess tal wid Gu- tenbergiska sekularfesten;

Af S. E. Öfwerste Marskalken m. m. Örr Gr. J. De la Gardie: 14:de delen af Dela Gardieska arkivet;

Af Örr Förste Exped. Sekreteraren R. W. Forslund: Statssekreteraren G. Schröderheims porträtt, måladt af gif- warens fader, professor Forslund;

Af Grefwe Demidoff: Slutståfet af dess Voyage dans la Russie meridionale et la Crimée, med tillhörande plancher. Bland de flera minnespenningar och inskrifter, som blifwit af akademien uppgifna eller granskade och godkända, torde följande inskrift på Arkebiskopen Dr. Wallins grafwård å nya kyr- kogården wid Stockholm, äga ett allmännare intresse:

På ena sidan:
Johan Olof Wallin.

På den andra, följande af den hädangångne sjelf för detta ändamål skrifna vers, i hwilken de tre första orden bör- jas med initialerne till namnet:

Jordens Oro Wiker
För den frid som warar
Grafwen allt förliker
Himlen allt förklarar.

Nr: 23 af denna tidning utgifwes Lördagen den 19 Juni.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1841.

